

KOLBELISEST KASVATUSEST LOODUSSOPRADE RINGIS.

Koostanud: 1975.a.

V. ka l l a s t e.

Kõlbelise kasvatuse tähtsateks osadeks on sotsialistliku patriotismi, internatsionalismi, kollektiivsustunde kasvatamine ja teadliku suhtumise kujundamine toosse.

Kõlbeline kasvatus koolis on keerukas ja mitmekülgne protsess, mis hõlmab õpilaste teadvuse ja tundmuste ning käitumisvilmuste ja harjumuste kujundamist. Peamine selles protsessis on, et saavutatakse täielik kooskõla sügavate kõlbeliste tundmuste ja kommunistliku käitumise vahel.

Loodussõprade ringil koolis on suur õpetuslik ja kasvatuslik tähtsus. Koolis saadud bioloogia alased teadmised konkretiseeruvad ja täpsustuvad ringis töötamisel. Kujutluste hulk taimedest ja loomadest suureneb tunduvalt. Huvi looduse õppimise vastu, mida noored loodusesõbrad avaldavad juba ringi astumisel areneb ja tugevneb ringi tegevuse protsessis. Areneb armastus kodukoha looduse vastu. Tegevus loodussõprade ringis avaldab mõju ka elukutse valikule. Mitmed loodusesõbrad valivad kooli lõpetamise järel põõlumajandusliku või bioloogilise eriala või hakkavad kohe tööle loodusega seoses oleval alal. Paar näidet Rapla Keskkoolist. Endised loodussõprade ringi liikmed Vahur ja Avo Liivandid õppisid zootehnikuks Türi Näidissovhoostehnikumis. Livia Veski õppis EPA-s metsandust, töötab praegu Kuusiku Metsamajandis. Kauaaegne ringi aktivist Tiit Allik läks tööle Matsalu Riiklikule Looduskaitsealale. Anne Uustalu õppis apteekriks, Malle Kiisvek arstiks.

Mida on tehtud kõlbelise kasvatuse alal Rapla Keskkooli loodussõprade ringis?

1. Sotsialistliku patriotismitunde kasvatamine.

Kodumaa-armastuse kasvatamine algab kodust, koduõuest, armastuse kasvatamisest kodukase vastu...

Ja nii ka meie loodussõprade ringis on pööratud tähelepanu oma kodukoha Rapla alevi ja Rapla rajooni looduse tundmaõppimisele.

Räägiksin kõigepealt loodusvaatluste teostamisest oma kodukohas.

Algab see kevadiste loodusvaatlustega selle kohta, millal ilmuvad põldudele esimesed lumevabad laigud, millal saabuvad esimesed rändlinnud, millal läheb jää, millal öitsevad sara-puud, lepad, pajud. Millal puhkevad esimesed paiseleheoied, sinililled jne. Edasi järgnevad puude pungade puhkemise ja lehtimise vaatlused. Järgneb suviste õistaimede õitsemise, lindude pesaehitamise, poegade kasvatamise jälgimine. Jälle toimuvad vaatlused rändlindude tegevuse, lindude rännete kohta, taimede viljumise ja ettevalmistuse kohta talve tulekuks jne. Saabuvad esimesed öökülmad, puud langetavad lehti, saabub esimene lumi, jõgedel järvedel tekib jääkate. Järgneb talvine loodusevaatlemine. Kõikide tähelepanekute kohta täidavad loodusvaatlejad vaatluskaardid ja saadavad Loodussõprade Keskmajja. Rapla Keskkooli loodussõprade ringo on sellest tegevusest igal aastal osa võtnud. Loodussõbrad on saanud seega sügavamaid teadmisi oma kodukoha loodusest.

Palju annavad koduümbruse tundma õppimiseks traditsioonilised matkad loodusesse nagu "Tere sügis", "Jäljed lumel", "Tere kevad" jne. Need matkad annavad võimaluse tundma õppida nii kodukoha taimi, loomi kui ka inimese tegevust. Sageli toimub matkal ka tutvumine majandite ning asutuste tegevusega, kohtumine tublide tööinimestega. Õpitakse tundma ka looduskaitseobjekte, tutvutakse kultuurimälestistega jne. Meie loodussõprade ring oma tegutsemisega jooksul on sooritanud matku järgmistesse koolirajooni paikadesse:

Loone linnusele. Sellel matkal on tutvutud ka Lohu mõisa saali kuulsate piittapeetidega.

Kehtnasse. On tutvutud Kehtna väga liikladeronke pargiga. On käidud ka Kehtna ligade Kontrollkatsejaamas ja saanud ülevaade sealsetest teaduslikust tööst ning lina maitseomadustega seotud väljaaretamise kohta.

On tehtud matku Alusse, on tutvutud sealsete puuliikide ja kauni loodusega.

Mitu korda on tehtud matku Kuusikule ja Valtusse.

Kuusikul on käidud kogumas ravimtaimi - jõest kalmusejuuri. Matkal Valtusse on tutvutud Mitsurini sovhoosi aiandiga, kaitse aila võetud puudega, revolutsionääride Joh. Jürna ja Voldeemar Ristla elu ja tegevusega. Vold. Ristla majas asus kodanlikul ajal EKP konspiratiivkorter.

On tehtud matku ka Rapla alevi looduskaitse objektidele, õpitud tunnema Kalevipoja kivi Rapla alevis Viljandi manteele "Estoplasti" Rapla tsenhi juures. Teatakse legende Kalevipoja kivist. Rapla Teeninduskombinaadi õuel kasvab haruldane kasevorm - lõhis-leheline kask. Rapla Trükikoja õuel kasvab Priiuse tamm (istutatud sinna pärisorguse lõpetamise mälestuseks).

Materjalid nendest looduskaitseobjektidest olid esitatud ülekoolilisele üritusele "Rapla päevale". Looduskaitseobjektide kohta anti välja seinalained. Loodussõprade ringi liige Pille Suviste esines ettekandega looduskaitseobjektidest Rapla alevis. Samas "Rapla päeval" esines ettekandega ka teine loodussõprade ringi liige Heili Udu Mitsurini soovhoosi taimekasvatusest.

Mitmel korral on tehtud matku Rapla alevi läheduses asuvatesse metsadesse. Tinti on käidud Sulupere metsas kontumas kevadega, vaadatud varakevadist taimestikku. Samasse metsa ja Tammemäele on tehtud õppekäike sügisese looduse tunnamõõppimiseks.

Igal sügisel käime läbi oma kooli territooriumi, kooli juures olevad naijasalad, kooliaiad, vaatleme ilupuude-pöösaste lehti, jälgime nende värvuse muutumist. Opime tundma millised lehed kuuluvad mingile puule jne.

Matku on viidud läbi ka Hagudi marsruudil, mille peaesmärk tutvuda kuulsa meresõitja ja maadeuurija Kruzensterni sünnikohaga Hagudi mõisaga.

Matkal Maidlasse on peatunud Maidla Lastekodu juures. Seal paeluvad laste tähelepanu sinikaelpardid ja Maidla Lastekodu park.

Möödunud kevadel looduskaitsepäeval käis loodussõprade ring tuntud Rapla koduuri ja sm. Paidla juhendamisel Keava rabas ekskursioonil, kus õpilased said selge pildi, laugastest, hálvestest, rabataimedest. Samas said nad teada ka rabade tähtsusest, kasutamisest ja sellest, et rabalaugastes olev vesi on tänapäeval veel ainuke puhas vesi maakeral. Selline matk asjatundja matkajuhi väga kompetentsel juhendamisel jättis õpilastele sügava mulje.

Loodussõpradel on olnud võimalus osa võtta ülerajoonilisel looduskaitsepäeval korraldatud ekskursioonist Varbola linnusele, Ohukotsu (Kreutzwaldi kunagisse elupaika) ja Vigalasse, Vigala hästikorrastatud parki.

5

Sügava mulje on jätnud õpilastele ka käigud väljaspoole kodurajooni. Möödunud aasta kevadel käisid õpilased Tallinnas Lillepaviljonis lillenäitusel ja Hundikuristikus. Rõõm oli 1972.a. kevadel käia tublimate loodussõpradega Rāpinas vabariiklikul koolinoorte-loodussõprade kokkutulekul. Ja kui veel vabariiklikele loodussõprade kokkutulekutele pääsemine oli kergem, õnnestus meie loodussõpradel osa võtta vabariiklikust kokkutulekust Toilas, mis kõikidele osavõtjatele oli väga meeldejäävaks sündmuseks. Õpilastel oli võimalus kohtuda vabariigi nimekate looduskaitsetegelastega ja võimalus õppida tundma põhjalikult üht paika meie koduvabariigist.

Loodusesõbrad ise leiavad, et matkad ja ekskursioonid muudavad neid ühtsemateks, kollektiivsemateks.

Palju uusi teadmisi meie kodumaa looduse tundmaõppimiseks on andnud ekskursioonid Tallinna Noorte Loodussõprade Keskmajja, Loomaaeda ja Loodusmuuseumi. Eriti Loodusmuuseumiga on meie ringil olnud viimasel ajal tihe suhteid. Loodusmuuseumi töötajad on tutvustanud meie oma väljapanekuid, stende. Meil on olnud seal võimalus vaadata diapositiive, diafilme.

Loodusmuuseumi töötajad on käinud ka meie koolis. Nad on külastanud meid lindudepäeval, kus nad on esinenud looduskaitse teemadel ja näidanud diapositiive lindudest.

Õpilaste silmaringi kodumaa tundmaõppimisel on aidanud ka mitmesugused kohtumised huvitavate inimestega.

Meil on käinud seoses tähtpäevadega või ringiõhtutega vestlemas metsatöötajad, Rapla Jahindusklubi esindaja sm. Ilumets, rajooni looduskaitse inspektor sm. Miilmets, Rapla koduuriija sm. Paidla, Rapla raj. looduskaitseeltsi esimees sm. Tulp, Märjamaa Keskkooli õppealajuhataja, teeneline õpetaja ja lastekirjanik sm. H. Jõgisalu, Valtu kolhoosi esimees sm. Teets, sm. Laanmäe Kehtna Sigade Kontrollkatsejaamast, sm. Kaidla, Mitšurini sovhoosi direktor.

Tähtsat osa igas ainevallas etendavad ainepäevad. Esimesena meie vabariigis hakati bioloogiapäevi tähistama 1966.a. Märjamaal ja viijandis. Meie kooli loodussõpradel oli au külalistena esimesest Märjamaal toimuvast bioloogiapäevast osa võtta. Ühele meie loodussõbrale tehti ettepanek bioloogiapäeval väikese ettekannega esineda oma loodusevaatluste tallepanekutest. See austav ülesanne langes õpilasele Tiinu Allikule, kes sai sellest bioloogiapäevast suure elamuse. Ta kirjutas sellest hiljem ringi päevikusse järgmist.

26. aprillil kogunesime kogu ringiga bussijaama , et minna Märjamaale bioloogiapäevale.

Selleks päevaks tegime ammu ettevaimistusi. Kõige rohkem oli minul tegemist , sest minul tuli selleks päevaks teha ettekanne. Ärevust oli palju.

Bioloogiapäeva esimesel poolal istusin ma saalis, teisel poolal aga kutsuti mind presiidiumi. Ausalt üeldes vajus mul süda "saapasaarde". Tuli seal istuda koos suurte professoritega, mina aga olin kõige väiksem ja noorem esineja.

Väga huvitavalt kõneles sm. Kumari. Kui tema raakis , siis saal lausa rokkas naerust. Sellel päeval saime teada palju uut ja huvitavat.

Lõpuks teatati minu esinemine. Nüüd oli minu põhimõtteks olla ranulik ja mitte segi minna. Esinemine läks päris hästi.

Lõpuks kinkisid Märjamaa Keskkooli õpilased meile kollased embleemiga kalarätid. See päev jaab kauaks meelde.

1973.a. jõudsin ka meie oma koolis niikaugele , et viisime läbi bioloogiapäeva. Sel aastal ilid meil tihedad sidemed Kuusiku metskonna töötajatega. Meie ringi liikmed käisid kevadel pünäpäeviti metskonnal abiks. Talvel aga aitas metskonnad sisustada meie looduskaitsealast tööd. Nüüd olid abiks ka meie bioloogiapäeva sisustamisel ettekannetega teemal "Mets". Lisaks metskonna töötajatele esinesid meie oma õpilased: Pieter Mahler metskuklastest , Eda Piil ja Riina Tulp oma tähelepanekutega lindudest. Kõige huvipakkumaks oli aga " Eesti Looduse" toimetuse töötaja sm. Ann Marveti esinemine rabadest, mida ta illustreeris imetoredate diapositiividega rabataimestikust ja -loomastikust. Imeilusad küübitsa-ja jõnviikad suurenatult, toredate mahlakad murakamarjad meelitasid tööpoolseid terve rea meie kooli poisse-tüdrukuid kevadel rabasse kippuma, nagu hiljem rääkisid lapsevanemad.

Kodumaal armastuse kasvatamisel on kaasa aidanud ka need ringiõhtud ja üritused ,kus on olnud ettekanded Nõukogude Liidu tähtsamate taime-ja loomakasvatajate töödest. Eriti on meeldinud õpilastel kuulda Mitsurini elust ja tegevusest.

Üheks paremini õnnestunud ringiõhtuks oli õhtu Raplast ja ta lähemast ümbrusest, kus Raplast võrsunud kirjanikest, muusike- ja kunstitegelastest esines ettekandega sm. Paidla.

Sm. Paidla isiklike materjalide põhjal andsime välja rea

stende nii Rapla kultuuritegelaste kui ka revolutsioonilisest tegevusest osavõtjate kohta. Magnetofonilindilt kuulasime helilõike Rapla rajooni 1.-selt ~~Kodumussöprade~~ kokkutulekult Kehtnas (esines kirjanik P. Rummo).

Ringis koosolekutel on õpilased tutvunud pidevalt (vähemalt 1 kord kuus) materjalidega ajakirjadest " Eesti Loodus", " Junõi Naturalist", "Horisont " , ajalehtedest " Säde" , "Noorte Hääle", " Hhustöö". Paljud õpilased teevad neist ajakirjadest-ajalehtedest väljalõikeid, milledest koostavad albumeid. On kogutud artikleid " Noorte Hääle " rubriikidest " Loodus ja meie", " Maailma tuhat palet", "XX saj. saladused". Oleme läbi arutanud ka ilmunud looduskaitse sisulisi raamatuid nagu H. Jõgisalu " Käo poja tänu ", " Nõiutud allikas " , " Suutäis soolast" jt.

Kodumaa armastuse kasvatamisel on oma osa täita traditsioonilistel kooli lindude-ja looduskaitsepäevadel. Koolis on sel puhul korraldatud raadiosaateid kevadest , lindudest , on viidud läbi ülekoolilisi viktoriine , looduskaitsealaste plakatite võistlusi. Õpilased on käinud vaatamas ^{nditust} ravimtaimedest ja oma rajooni isetegevuslike kunstnike loodusmaalidest.

Loodusesõbrad andsid ka oma panuse ülekoolilise ürituse-Rapla päeva õnnestumiseks seinalehtede väljaandmise ja ettekannetega esinemise näol.

Alates 1966.a. võtab kool osa vabariiklikust looduskaitsealasest võistlusest. Seoses sellega on muutunud elavamaks looduskaitsealane tegevus koolis. Rapla õpilased on tegutsenud ka "Rohelises patrullis". See tegevus on neile väga meeldinud, se on nende esimene samm kodumaa looduse kaitsmisel ja hoidmisel.

Ka kinolektooriumidest osavõtmine teemadel "Loodusekaitse", "Kalakaitse", "NSVL kaunimad paigad", " Ekspeditsioonid ja uurimistööd", "Reis läbi maailma looduse", on aidanud õpilaste silmaringi avardada ja suvendada armastust kodumaa vastu.

2Sotsialistliku patriotismitunde kasvatamisega on lahutamatu seotud internatsionalismi - rahvaste sõpruse tunde kasvatamine.

Seega peab ringi töös ka lähtuma sellest , et kasvatada sõbralikke suhteid teiste Nõukogude riigi rahvaste vastu , austust kõigi maailma rahvaste vastu.

Ringis oleme vaadanud diafilme ja diaposiitive teiste riikide looduse ja inimeste tegevuse kohta.

inolektooriumides kuulnud-nähtud " Reis läbi maailma looduse" ja " Ekspeditsioonid ja uurimistööd" on aidanud ulevaadet saada teiste rahvaste elust-olust. Palju on kaasa aidanud ka vastava-sisuliste raamatute lugemine. Toimus kohtumine Rapla Lasteraamatukogu töötajatega teemal " Viie mandri kummalisi loomi" , mis oli seotatud eluga teistes maades.

Oleme lugenud artikleid ajakirjandusest, kus tutvustatakse teiste riikide loodusteadlaste uurimusi. " Noorte Haale " rubriigid " Maailma tuhat palet", " XX saj. saladused" annavad samuti võimaluse tutvuda teiste rahvaste elulaadiga.

Oma kodumaa, Nõukogude Liidu rahvaste elust-olust ja noorte loodussoprade tegevusest annab ulevaate ajakiri " Junoi Naturalist". Oleme vastavaid artikleid ringis käsitlenud. Paljudel ringi liikmetel endil on tellitud ajakirjad " Junoi Naturalist" Opilased loevad-vaatavad seda ajakirja meelsasti , sest see sisaldab väga ilusat pildimaterjali.

Oleme oma ringi tegevuse vältel püüanud luua kontakte Nõukogude Liidu teiste rahvastega. Oleme lühikest aega pidanud kirjavahetust Moldovaavia loodussöpradega. Konkreetsemad olid meie sidemed Krasnojarski Ülem-Svetuki kooli loodussöpradega, kes palusid saata endile meie taimi - kadaka ja rabarbri istikuid, mida me ka tegime.

Kahjuks siiski pean piirduma vaid nende näidetega. Rahvaste sõpruse tunde kasvatamisel on vaja loodussöpradel kahtlemata palju rohkem senisest ara tena.

3. Kollektiivse kasvatuse sisu hulka kuulub ka kollektiivsuse kasvatamine ,

mis tähendab lastes kujundada oskust elada ja töötada kollektiivselt , allutada oma isiklikud huvid kollektiivi huvidele. Töö kollektiivis soodustab ühisest tegevusest osavõtjatel kõigi oma võimete ja kalduvuste rakendamist. Koos kollektiivsuse kasvatamisega toimub ka sotsialistliku humanismi kasvatamine, mis mis seisneb austuses ja usalauses üksteise vastu , tõeliselt seltsimehelike suhete arendamises. Lapsed ise märgivad , mida võib lugeda ringipäeviku lehekülgedelt , et neid liidavad läbi- viidud matkad ühtseks pereks.

Iga matk , ekskursioon omamoodi kasvatab ja liidab õpilasi Matkale tuleb üksteist abistada , üksteise eest väljas olla.

9

Untekuuluvuse tunnet kollektiivi aitavad kasvatada ka muud ühised ettevõtmised, üritused, ringiõhtud. Traditsioonilisteks ringiüritusteks meie koolis on kujunenud sügispidu (lõikuspidu), ringi nääriõntu, lindudepäev, looduskaitsepäev. Nendeks valmistatakse õhinaga, kõik on väljas ühise ürituse õnnestumise nimel, mis liidab õpilasi.

Ühised ettevõtmised, ringiõhtud meeldivad lastele väga, sest siin on konkreetset naha nende ühised töötulemused näituste korraldamisel, kooliaiasaadustest toitude valmistamisel, näidendite õppimisel (lindudepäeva puhul) jne.

Kollektiivsustunnet aitab kasvatada ka võistlustest osavõtt. Meie loodussõbrad on võtnud osa ülerajoonilistest loodustemaatilistest viktoriinidest ja lindudepäeva seinalehtede konkursist.

Heaks kollektiivsuse tunde kasvatamise vahendiks on olnud õpilaste tegutsemine " Rohelises patrullis ". Valmistavad nad ju ühiselt käesidemeid valgete tähtedega RP, millise ühise nime "Rohelise Patrulli" all nad tegutsevad.

Meil on ringis toimunud paar kohtumist meie ringi kunagise esimehe Vahur Liivandiga, mis on heaks näiteks selle kohta, kuidas säilib veel kauaks ajaks peale kooli kollektiivsustunne. Ta saadab tähtpäevade puhul oma enistele ringikaaslastele tervitusi ja talle vastatakse samaga.

4. Töökasvatus.

Praktiliste tööde protsessis saavad noored loodusesõbrad töökasvatuse: neil areneb austus füüsilise töö vastu. Omandatakse oskusi ja vilumusi füüsiliseks tööks, oskusi siduda kehalist tööd vaimsega.

Tööprotsessis tuleb õpilastel kasutada klassis ja ringis saadud teadmisi praktikas, ettenähtud praktilised tööd enne nende teostamist hästi läbi mõelda, see aitab kaasa ka õpilaste mõtlemise arendamisele.

Kasvab austus kõigi tööliikide vastu. Lõpuni viidavate praktiliste ülesannete protsessis kujuneb ja kasvab loodusesõbra iseloom ja tahe. Ülesande täitmine, mis nõuab konkreetset nähtavat tulemust, kasvatab vastutustunnet usaldatud töö vastu: õpilane õpib täitma tööd õigeaks ajaks. Seega soodustab töö ka diatziplioneeritud kasvatamist.

Töö ringis ei nõua loodusesõbralt üksnes iseseisvust, vaid avab ka laiad võimalused omaalgatuse avaldamiseks, loominguks.

Milliseid praktilisi töid on viidud läbi meie kooli loodussõprade ringis?

Loodusesõbrad hooldavad kooli lilli. Iga ringi liige tegeleb talveperioodil lindude ja metsloomade eest hoolitsemisega. Valmistatakse lindudele söögimaju, pesakaste. Seatakse need ules. On tegeldud koolis lilletaimede kasvatamisega, kooliümbruse korras- tamisega. On korraldatud rida näitusi seentest , ravimtaimedest , taimedest sugukondade kaupa jne. On istutatud ilupuid ja pöösaid kooli ümbruses. Loodusesõbrad on tegelnud kooliaias eri katsetega, millest kokkuvõtteid on tehtud sügispeel.

On valmistatud õppevahendeid : tabeleid , herbaariume , seemne- hoidlaid jne. On korrastatud taimekogusid bioloogia kabinetis. On korrastatud ka teisi õppevahendeid. On aidatud bioloogia kabi- netis kaasa kabineti üldilme paremaks muutmisele.

Pidev töö on olnud ringi seinalehtede väljaandmisega, mater- jaliste kogumisel ajalehtedest ja ajakirjadest , milledest on koos- tatud albumeid.

Kahtlemata oleks bioloogiaalane töö koolis ilma loodus- sõprade ringita palju vaesem. Kõlbeline kasvatus loodussõprade ringis ei piirdu ainult ringi liikmete kasvatamisega , vaid selle mõju ulatub ka ringist kaugemale - kogu õpilaskollektiivi hulka.